

gebaseerd en vertoont in de feitenpresentatie de nodige overeenkomsten. Het belang van Giebels' boek ligt dan ook meer in de analyse van de feiten. Giebels getuigt daarbij van een onweerstaanbare drang om in klip-en-klare bewoordingen de personen aan te wijzen die verantwoordelijk gehouden moeten worden voor alles wat er in de kwestie is misgelopen. De zwaarste verantwoordelijkheid legt hij bij minister-president Drees, die de kwestie veel te lang op haar beloop zou hebben gelaten en bij een van meet af aan krachtdadig ingrijpen veel onheil zou hebben kunnen voorkomen.

Ondanks de inmiddels hoge informatiedichtheid rond de Greet Hofmans-affaire blijven er nog tal van open einden bestaan. Giebels knoopt die met het grootste gemak aan elkaar, maar de stelligheid, waarmee hij zijn beweringen doet, overtuigt lang niet altijd. Nog afgezien ervan dat een notenapparaat ontbreekt, zodat de beweringen niet te controleren zijn, verzwakt Giebels zijn betoog door om de haverklap te vluchten in woorden als waarschijnlijk, wellicht, niet ondenkbaar, misschien, je zou verwachten, ongetwijfeld. In deze trant zou ten aanzien van Drees ook best precies het tegenovergestelde kunnen worden geopperd, namelijk dat het juist een grote verdienste van Drees is geweest om te wachten met ingrijpen. De redenering is dan dat Drees heel goed in de gaten had dat door het verstrijken van de tijd Juliana de gelegenheid zou worden geboden om zichzelf te bevrijden van haar koppigheid, die ook Giebels aanmerkt als bron van veel ellende. Zou Juliana, als Drees al in het begin van de affaire schoon schip op Soestdijk had willen maken, de boel niet hebben laten barsten, verstoken als zij toen nog was van het pas later bij haar doorgebroken inzicht? Dan zou de constitutionele crisis wel in alle heftigheid naar buiten zijn uitgebarsten. Getuigt het feit dat Drees met zijn diligente optreden dat juist heeft weten te voorkomen, niet van groots staatsmanschap?

Het boek van Daalder geeft voor zo'n beeldvorming het nodige houvast. Giebels noemt de Drees-biograaf echter een geschiedvorser die louter de feiten laat spreken zonder er een duiding aan te geven. Dat negatief klinkende oordeel lijkt mij te snel uit de pen te zijn gevloeid. Hoe het ook zij, mij smaakt het nuchtere en controleerbaar gedocumenteerde feitenrelaas van Daalder heel wat beter dan het met speculaties opgesmukte betoog van Giebels. Maar het moet worden gezegd: Giebels' boek geeft voor wie de literatuur van de laatste jaren over de Greet Hofmans-affaire niet heeft bijgehouden, een goede stand van zaken van wat we thans kunnen weten over de kwestie; bovendien leest het als een trein.

J. Bosmans

Maar, R. van der, *Welterusten mijnheer de president. Nederland en de Vietnamoorlog 1965-1973* (Dissertatie Utrecht 2007, Amsterdam: Boom, 2007, 294 blz., €19,50, ISBN 90 8506 351 5).

¹ Hans Daalder, *Drees en Soestdijk. Over de zaak-Hofmans en andere crises 1948-1958* (Amsterdam 2006), besproken in *BMGN* 122 (2007) 153-155.

Het Amerikaanse optreden in Vietnam in de jaren zestig en zeventig bracht de gemoederen destijds wereldwijd flink in beroering; niet in de laatste plaats vanwege het feit dat de Vietnamoorlog het eerste conflict was dat via de televisie in de huiskamers gevolgd kon worden. Ook in Nederland lieten actiecomités, studenten, politici, academici en theologen hun proteststem horen en was de hoofdstad meermalen het toneel van ernstige rellen. Opmerkelijk genoeg is er echter tot op heden relatief weinig historisch onderzoek verricht naar de invloed van het maatschappelijke verzet tegen de Vietnamoorlog op regeringen in West-Europa en Amerika. Deze kennislacune is door Rimko van der Maar voor wat betreft Nederland evenwel opgevuld. In zijn vlotgeschreven proefschrift analyseert hij op evenwichtige wijze de Nederlandse Vietnambeweging en haar invloed op het buitenlandse beleid.

Het belang van zijn proefschrift ligt niet alleen in het feit dat hiermee een lacune is opgevuld, maar vooral in het ontmythologiserende karakter ervan. Zo rekent de auteur af met het idee van een eenduidige massale Vietnambeweging. De lezer krijgt te zien hoe divers de beweging was en welke verschillende motieven groeperingen, organisaties en individuen hadden om te protesteren tegen de Nederlandse regering die het Amerikaanse Vietnambeleid steunde. Soms vloeide het protest voort uit oprechte verontwaardiging over het desastreuze optreden van het Amerikaanse leger in Vietnam, maar vaak ook niet. Behalve internationale ontwikkelingen – zoals uitbreiding van de strijd in Vietnam – speelden vooral ook louter binnenlandse (politieke) verwickelingen een rol. Jongeren en studentenorganisaties grepen de Vietnamoorlog aan om zich als progressief te profileren en zich af te zetten tegen de in hun ogen conservatieve oudere generatie. Bovendien blijkt uit het proefschrift dat de protestacties lang niet altijd op massale steun konden rekenen, als wel wordt aangenomen. Pas in 1973 wisten organisatoren meer dan vijftigduizend man de straat op te krijgen, terwijl in de jaren zestig demonstraties niet meer dan vijftienduizend betogers trokken.

Het lijkt dan ook voor de hand te liggen dat de protesten geen invloed hadden op de Nederlandse regering. Van der Maar laat echter zien dat dit beduidend genuanceerder lag. Want hoewel hij concludeert dat acties, petitie of parlementaire druk in de vorm van moties de kabinetten Cals, De Jong en Biesheuvel inderdaad niet tot een fundamenteel ander Vietnambeleid wisten te brengen, maakt de auteur duidelijk dat deze vormen van oppositie ook niet zonder consequenties bleven. Zo was het beledigen van een bevriend staatshoofd verboden en dus ook het roepen van de leuze 'Johnson moordenaar!', maar felle protesten hadden tot gevolg dat dit verbod uiteindelijk werd afgeschaft. Een voorbeeld van succesvol parlementair protest was de motie-Schuijt die de regering op 25 augustus 1967 opriep bij de VS aan te dringen op stopzetting van de bombardementen op Noord-Vietnam. Hoewel minister van Buitenlandse Zaken Joseph Luns dit weigerde, dwong toenemende maatschappelijke onrust hem de motie toch informeel uit te voeren door bij zijn Amerikaanse ambtsgeenoot de bezorgdheid van het Nederlandse parlement kenbaar te maken.

Hoewel de lezer een genuanceerd beeld van de Nederlandse Vietnambeweging krijgt gepresenteerd, is het jammer dat de analyse niet altijd even

diepgaand is. Dat wordt vooral duidelijk in hoofdstuk zes, waarin de schrijver uitvoerig ingaat op de zaak Waver. Ralph Waver was een Amerikaanse deserteur die in 1970 politiek asiel aanvraagde, maar door de Nederlandse regering aan de VS dreigde te worden uitgeleverd. Uit angst voor massale protesten besloot de Nederlandse regering daarom de Amerikaanse autoriteiten te verzoeken het uitleveringsverzoek in te trekken. Het blijft de lezer echter onduidelijk in hoeverre deze angst gerechtvaardigd was – want hoewel de zaak veel media-aandacht trok was op enkele tientallen acties na van vooral juristen en leden van actiecomités van massaal protest geen sprake – en waarom de Verenigde Staten dit verzoek überhaupt uiteindelijk inwilligden. Een ander voorbeeld vindt de lezer op de pagina's 121-123 waar de auteur op basis van een enquête tot de slotsom komt dat een ruime meerderheid van de Nederlandse bevolking de kritiek van de Vietnambeweging niet deelde. Aangezien deze constatering belangrijk deel uitmaakt van de eindconclusies, is het de vraag of de schrijver op basis van slechts één onderzoek – waarbij het bovendien niet duidelijk wordt hoe representatief dit onderzoek was – niet wat al te snel tot zijn eindoordeel is gekomen.

Ten slotte is het enigszins teleurstellend dat Van der Maar zijn boek met de val van het kabinet-Biesheuvel in 1973 laat eindigen en nauwelijks aandacht besteedt aan de periode van het kabinet-Den Uyl. De auteur rechtvaardigt zijn keuze door er op te wijzen dat dit kabinet niet onder maatschappelijke druk stond om zich van de Amerikaanse Vietnampolitiek te distantieëren (16). Betekent dit echter dat het meest linkse kabinet dat Nederland ooit gekend heeft uit zichzelf tegemoet kwam aan de verlangens van de Vietnambeweging en dus daadwerkelijk een ander Vietnambeleid voerde dan de voorgaande kabinetten? En hoe was de verhouding tussen de Vietnamcomités en de minister van Buitenlandse Zaken Max van der Stoep? Van der Stoep had zich immers altijd gedistantieerd van de pro-Vietcongsentimenten binnen zijn eigen PvdA. Bovendien weigerde hij zelfs aanvankelijk na de val van Saigon op 30 april 1975 de communistische Voorlopige Revolutionaire Regering te erkennen. Een diepgaander analyse van het kabinet-Den Uyl in vergelijking met de voorgaande kabinetten zou in alle opzichten dan ook interessant zijn geweest.

Dat neemt echter niet weg dat Van der Maar een interessant boek heeft geschreven dat een waardevolle bijdrage levert aan het onderzoek naar de wijze waarop de buitenlandse politiek in de jaren zestig en zeventig in toenemende mate 'verbinnenlandiseerde'.

Leon van Damme

Lijst van recensies

- Aerts, R. en Rooy, P. de (eds.), *Geschiedenis van Amsterdam III, Hoofdstad in aanbouw 1813-1900* (Paul van de Laar), 280
- Armbrust, A., Corporaal, M. en Dekken, M. van (eds.), "Dat gy mij niet vergeet". *Correspondentie van vrouwen in de zeventiende en achttiende eeuw* (Els Stronks), 254
- Berkel, K. van, *Vóór Heimans en Thijsse. Frederik van Eeden sr. En de natuurbeleving in negentiende-eeuws Nederland* (Marga Coesèl), 287
- Bloemgarten, S., *Hartog de Hartog Lémon, 1755-1823. Joodse revolutionair in Franse tijd* (A.H. Huussen jr.), 275
- Bornebroek, A., *Een heer in een volkspartij. Theodoor Heemskerk (1852-1932), minister-president en minister van justitie* (J.J. Huizinga), 289
- Bosma, K., Mekking, A.J.J. en Ottenheym, K.A. (eds.), *Bouwen in Nederland 600-2000* (Arnold van der Valk), 238
- Bouman, B., *Ieder voor zich en de Republiek voor ons allen. De logistiek achter de Indonesische revolutie 1945-1950* (Hans Meijer), 307
- Bruggeman, M., *Nassau en de macht van Oranje. De strijd van de Friese Nassaus voor erkenning van hun rechten, 1702-1747* (C.A. Tamse), 265
- Ciriacocono, S., *Building on Water. Venice, Holland and the Construction of the European Landscape in Early Modern Times* (Petra van Dam), 246
- Claes, J., Claes, A. en Vincke, K., *Beschermheiligen in de Lage Landen* (Martha Catania-Peters), 241
- Diederichs, M., *Wie geschoren wordt moet stil zitten. De omgang van Nederlandse meisjes met Duitse militairen* (Barbara Henkes), 303
- Driessen-van het Reve, J.J., *De Kunstkamera van Peter de Grote. De Hollandse inbreng, gereconstrueerd uit brieven van Albert Seba en Johann Daniel Schumacher uit de jaren 1711-1752* (Rienk Vermij), 267
- Ebben, M. en Wagenaar, F.P. (eds.), *De cirkel doorbroken. Met nieuwe ideeën terug naar de bronnen. Opstellen over de Republiek* (Cor Trompeter), 255
- Giebels, L.J., *De Greet Hofmans-Affaire. Hoe de Nederlandse monarchie bijna ten onder ging* (J. Bosmans), 310
- Godding, Ph., *La législation ducale en Brabant sous le règne de Philippe le Bon (1430-1467)* (Arjo Vanderjagt), 244
- Ham, W. van der, *Verover mij dat land. Lely en de Zuiderzeewerken* (Jeoffrey van Woensel), 285
- Jonge, W. de, Bazelmans, J. en Jager, D. de (eds.), *Forum Hadriani. Van Romeinse stad tot monument* (Eric M. Moormann), 237
- Keppy, P., *Sporen van vernieling. Oorlogsschade, roof en rechtsherstel in Indonesië 1940-1957* (Fridus Steijlen), 301
- Knibbe, M., *Lokkich Fryslân. Een studie naar de ontwikkeling van de productiviteit van de Friese landbouw 1505-1830* (Johan Frieswijk), 248
- Kwee Hui Kian, *The Political Economy of Java's Northeast Coast c. 1740-1800* (J. Thomas Lindblad), 273